

**T.C.  
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

**HEMŞİRELİK**

**SAĞLIK EĞİTİMİ YÖNTEMLERİ VE  
EĞİTİM ARAÇ GEREÇLERİ**

**Ankara, 2013**

- 
- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
  - Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
  - **PARA İLE SATILMAZ.**

# İÇİNDEKİLER

GİRİŞ .....	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1 .....	3
1. SAĞLIK EĞİTİMİ YÖNTEMLERİ.....	3
1.1.Ferdi Eğitim Yöntemleri .....	3
1.2.Grup Eğitimi Yöntemleri .....	4
1.3.Toplum Eğitimi Yöntemleri .....	4
1.4.Etkin Eğitim Yöntemleri .....	6
1.4.1.Bireysel ve Küçük Grup Eğitimlerinde Kullanılabilecek Eğitim Yöntemleri.....	6
1.4.2.Grup Eğitiminde Kullanılabilecek Eğitim Yöntemleri .....	9
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	17
ÖĞRENME FAALİYETİ-2 .....	18
2. Sağlık eğitiminde kullanılan araçlar ve gereçler .....	18
2.1.Sağlık Eğitiminde Kullanılan Araç ve Gereçlerin Önemi.....	19
2.2.Sağlık Eğitiminde Kullanılan Araç ve Gereçlerin Sınıflandırılması.....	21
2.3.Yaygın Olarak Kullanılan Eğitim Araçları .....	22
2.3.1. Görsel Öğretim Araç Gereçleri.....	22
2.3.2. İşitsel Öğretim Araç Gereçleri.....	23
2.3.3. Teknoloji Destekli Görsel-İşitsel Öğretim Araç Gereçleri .....	23
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	27
MODÜL DEĞERLENDİRME .....	28
CEVAP ANAHTARLARI.....	30
KAYNAKÇA .....	31



# GİRİŞ

## **Sevgili Öğrenci,**

Sağlık eğitiminin temel amacı kişilerin sağlıklı yaşama bilinci kazanmaları ve bu bilinci davranışa dönüştürerek sağlıklarını korumalarıdır. Bu noktadan hareketle sağlık eğitiminin istendik sonuçlarına ulaşabilmek amacıyla eğitimin konusu, hedef kitlenin tanım ve özelliklerine uygun öğretim yöntemi ile araç gereçlerin etkin bir şekilde kullanılması temel koşuldur. Bu nedenle sağlık eğitimcisinin etkin öğretim yöntemlerine ve araç gereçler hakkında yeterli bilgi, beceriye sahip olması gereklidir.

Sağlık eğitiminde yüz güldüren sonuçlar elde etmek için ihtiyaca yönelik, süreklilik gösteren, uygulanabilir ve herkesi kapsayan hizmet ilkeleri ışığında, uygun yöntem ve doğru araç gereç kullanımının önemi unutulmamalıdır.

Bu modül, yapacağınız sağlık eğitimlerinin planlama ve uygulama aşamasında size rehber olacaktır.



# ÖĞRENME FAALİYETİ-1

## AMAÇ

Sağlık eğitimi yöntemlerini kavrayabilecek ve eğitim verirken bu yöntemleri kullanabileceksiniz.

## ARAŞTIRMA

- Farklı kaynaklardan yararlanarak etkin eğitim yöntemlerini araştırıp konuyla ilgili bir sunu hazırlayınız.
- Sınıfta arkadaşlarınızla dilediğiniz bir konuyu seçerek beyin fırtınası yapınız.

## 1. SAĞLIK EĞİTİMİ YÖNTEMLERİ

Sağlık bilgi düzeyini arttırıcı herhangi bir uygulama özellikle davranış değişikliği amaçlıyorsa **sağlık eğitimi** olarak adlandırılır. **Yöntem** ise hedefe ulaşmak için önceden belirlenmiş ya da izlenecek en kısa yoldur Kişilerde sağlık bilgi düzeyini artırmak gibi amaçlara ulaşmak için kullanılan yöntemlere **sağlık eğitimi yöntemleri** adı verilir.

Sağlık eğitiminde uygulamanın önemi göz önüne alınırsa yüz yüze eğitimin temel yöntem olduğu ortaya çıkar. Gerçekten de uygun eğiticiler tarafından yapılan yüz yüze eğitim olmadan halkın değer yargılarını ve davranışını değiştirmek hemen hemen olanaksızdır. Bu nedenle sağlık eğitim programlarının hazırlanmasında yüz yüze eğitim temel hizmet, kitle haberleşme araçlarıyla yapılan eğitim ise bunu destekleyen hizmet olarak ele alınmalıdır.

Eğitim hizmetleri, halka sağlık hizmeti sunabilmesi ve halkın bu hizmetten yararlanabilmesi için her aşamadaki sağlık personelinin her fırsatta yapması gereken bir görevdir. Sağlık personeli bu görevi yürütürken halk eğitiminin özelliklerini iyi bilmeli ve kurallarına uymalıdır. Eğitim hizmetleri yıllarca sürecek ve bir görevliden diğerine devredilecek bir ekip hizmeti olarak planlanmalıdır. Uygulamalar her bakımdan tutarlı, uyumlu, birbirini tamamlayıcı ve destekleyici olmalı konuyla ilgili herkes eğitilmelidir.

Eğitim verilecek kitleye göre sağlık eğitim yöntemleri; ferdi eğitim yöntemleri, grup eğitim yöntemleri ve toplum eğitimi yöntemleri olarak sınıflandırılır.

### 1.1.Ferdi Eğitim Yöntemleri

Fert (birey) eğitimi, bireysel ihtiyaçlar belirlenerek bire bir yapılan eğitimidir. Oldukça etkili ancak pahalı bir yöntemdir.

Bireyler sağlık hizmetlerinden yararlanmak ve sağlığı geliştirmek için yapılması gerekenler ile ilgili konularda doktor, ebe veya hemşireden eğitim alabilirler. Bireysel eğitim ile herkese ulaşmak, çok sayıda eğitici sağlık personeli gerektirir. Ebenin yaptığı ev ziyaretinde aşılarla ilgili verdiği eğitim, aile planlaması polikliniğine başvuran bayana hemşirenin aile planlaması yöntemleriyle ilgili yaptığı eğitim, doğum yapan bayana bebek hemşiresi tarafından verilen emzirme eğitimi bireysel eğitime örnektir.

Anlatım, demonstrasyon (gösteri), soru-cevap, gösterip yaptırma gibi yöntemler bireysel eğitiminde kullanılabilir.

## 1.2. Grup Eğitimi Yöntemleri

Grup eğitimi, belirli sayıda kişilerin bir araya gelerek oluşturdukları gruplara yapılan eğitimidir. Bu yöntem sağlıkla ilgili konularda davranış değişikliği oluşturmak amacıyla kullanılır. Grup eğitimi ferdi eğitime göre daha ucuzdur. Pek çok kişi aynı anda eğitim aldığından zamandan tasarruf sağlanır. Grup eğitimi kişiler arası iletişim becerisini artırır. Ekip ruhu ile hareket etme becerisini geliştirir. Ancak grubu oluşturan kişilerin sayısı ve özellikleri örneğin yaş, eğitim durumu, sosyokültürel özellikler, cinsiyet gibi pek çok faktör eğitimin amacına ulaşmasını etkiler.

Grup eğitimi yapılırken;

- Grubu oluşturan kişi sayısının çok olmamasına,
- Grup üyelerinin özelliklerinin ortak olmasına,
- Belirlenen eğitim ihtiyaçlarının ortak olmasına,
- Grup üyeleri arasında iyi bir iletişim kurulmasına,
- Eğitime grup üyelerinin tümünün aktif katılımının sağlanmasına dikkat edilmelidir.

Grup eğitimlerinde, eğitimin daha etkili olması ve eğitilenlerin ilgilerinin devamını sağlamak amacıyla çeşitli eğitim araçlarından yararlanılması gerekir (slayt gösterileri, radyo, TV, *İnternet*, afişler, broşürler, reklam panoları vb.).

Sağlık eğitimi yapılırken seçilecek uygun gruplar; öğrenciler, askerler, işçiler, belirli bir konuda eğitim ihtiyacı olan kişiler (örneğin gebeler ve ergenler) olarak sayılabilir.

Grup eğitiminde beyin fırtınası, anlatım, örnek olay, rol yapma, grup çalışması demonstrasyon ve tartışma gibi yöntemler kullanılabilir.

## 1.3. Toplum Eğitimi Yöntemleri

Toplum eğitimi, yapılan eğitimin toplumu kapsamasını amaçlar. Bu eğitim ulusal veya bölgesel olarak yapılabilir. Bunun için kitle iletişim araçlarından (televizyon, radyo, gazete, dergi vb.) yararlanır. Kitle iletişim araçları, sağlıkla ilgili kamuoyu yaratmada ve ulusal kampanyaların yürütülmesinde oldukça etkilidir. Son yıllarda *İnternet* gün geçtikçe artan,



değişen ve gelişen bilgiyi yayma konusunda önemli bir araç hâline gelmiştir. *İnternet*, klasik öğretim yöntemlerinin yerini alarak güncel bilgileri izleme, bankacılık işlemleri, eğitim gibi çok farklı amaçlarla kullanılmaktadır. *İnternet*'in en sık kullanıldığı alanlardan biri de sağlıkla ilgili konulardır. *İnternet*'in yaygınlaşmasıyla birlikte birçok insan sağlıkla ilgili alacağı kararlar için web ortamındaki bilgi sayfalarına ulaşmaktadır.

Sağlık eğitiminin toplumun hangi kesimlerine öncelikli olarak verileceği eğitimin etkinliği ve kalıcı oluşunun bir belirleyicisidir. Bu sıralama genellikle şu şekildedir:

- Ev kadınları
- Okul çocukları
- Organize topluluklar
- Köy toplumu
- Şehir toplumu

Toplumun daha önceki sağlık seviyesi ile eğitim sonrasındaki sağlık seviyesinin karşılaştırılması sağlık eğitiminin ne ölçüde başarılı olduğunun belirlenmesine imkân verir. Toplumun sağlık seviyesini gösteren başlıca ölçütler şunlardır:

- Bebek ölüm oranı
- Anne ölüm oranı
- Ortalama yaşam süresi
- Bulaşıcı hastalıkların ve paraziter enfeksiyonların yaygınlık durumu
- Beslenme durumu
- Nüfus artış hızı ve bunun yarattığı sorunlar

Toplum eğitiminde seminer/konferans, panel ve sempozyum gibi yöntemler kullanılabilir.

#### ➤ **Toplum Eğitimi ve Eğitiminin Özellikleri**

Toplumda sağlık eğitimi hizmetlerini planlamak, uygulamak ve değerlendirmek için yetişkin eğitiminin özellikle değer yargısı ve davranış değiştirme amacıyla yapılacak eğitimin temel özelliklerini bilmek gerekir. Bu özellikler şunlardır:

- **Seçicilik:** Yetişkin eğitiminin okulda yapılan eğitimden farkı, yetişkinlerin öğrenmelerinin tümüyle kendi isteklerine bağlı olması, öğrenmek istedikleri konuyu kendilerinin seçmesidir.
- **Uygulanabilirlik:** Okulda öğrenciye öğretilen bir konu, o öğrencinin istese bile uygulayamayacağı hatta uygulanmaması gereken bir şey olabilir. Sağlık eğitiminde ise öğretilen şeyin uygulanabilir olması şarttır.
- **Süreklilik:** Halk eğitimi çok yavaş gelişen bir süreçtir.
- **Toplumda herkesi kapsama zorunluluğu:** Belli bir konuda yapılan sağlık eğitiminin başarılı olması için toplumda o konuyla ilgili herkesin eğitilmesi gerekir.

- **Eğiticinin niteliği:** Sağlık alanında eğitimde en etkili yöntem grup hâlinde veya yüz yüze eğitimidir. Yüz yüze eğitimde de başarının temel koşulu eğiticinin niteliğidir. Eğitimin başarılı olabilmesi için eğiticide aşağıdaki nitelikler bulunmalıdır:
  - Eğitici, halkın tanıdığı ve inandığı bir kişi olmalıdır.
  - Eğitici, sağlık eğitimi yanında halkın istediği bir hizmeti halka götüren kişi olmalıdır.
  - İletişimi kolaylaştırmak için eğiticisiyle eğittiği kişilerin kültür düzeyleri olanaklar çerçevesinde birbirine yakın olmalıdır.
  - Eğitici, eğitim yaptığı kişilerin kültürünü, sorunlarını, beklentilerini çok iyi bilmelidir.
  - Eğitici, eğittiği kişilere saygılı olmalı ve onları incitecek, küçük düşürecek davranışlardan kaçınmalıdır.

## 1.4.Etkin Eğitim Yöntemleri

Eğitimde seçilen yöntem amaçlara ulaşmada oldukça etkilidir. Eğitimde yöntem seçimini etkileyen birtakım faktörler vardır. Bu faktörler;

- **Eğitiminin yönetime yatkınlığı:** Eğitimi hangi yöntemi daha iyi kullanıyorsa onu seçmelidir.
- **Zaman ve fiziksel olanaklar:** Zamanın kısıtlı olduğu eğitimlerde grup tartışması etkin bir yöntem değildir.
- **Maliyet:** Uygulamalı eğitimler ek bir maliyet getirirken, anlatım yöntemi gibi yöntemler ek bir maliyet getirmez.
- **Eğitilecek grubun büyüklüğü:** Büyük gruplarda tartışma yöntemi uygun değildir.
- **Eğitim konusunun özelliği:** Uygulama gerektiren eğitimlerde göstererek yaptırma uygun bir yöntemdir.
- **Katılımcıların hazır bulunuşluk düzeyleri:** Katılımcının eğitim konusuyla ilgili daha önceden herhangi bir bilgisinin olup olmaması yöntem seçimini etkiler.

### 1.4.1.Bireysel ve Küçük Grup Eğitimlerinde Kullanılabilecek Eğitim Yöntemleri

Anlatım-sunum, demonstrasyon, soru-cevap, danışmanlık, görüşme gibi yöntemler bireysel ve küçük grup eğitimlerinde kullanılır.

#### 1.4.1.1 Anlatım

Bir eğitimciden çok sayıda dinleyicinin yararlanmasını sağlayan geleneksel bir yöntemdir.

➤ **Anlatım Yönteminde Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar**

- Eğitimci anlatacağı konuya iyi hazırlanmalıdır.
- Konunun içeriği iyi belirlenmelidir. Gereksiz konuların anlatımından kaçınılmalıdır.
- Katılımcıların tümünün görülmesini sağlayan bir oturma düzeni olmalıdır.
- Sürekli anlatmaktan kaçınılmalıdır.
- Anlatım katılımcıların düzeyine uygun olmalıdır.
- Katılımcılara adlarıyla hitap edilmelidir.
- Eğitimde duyu organlarına hitap eden araç gereçler kullanılmalıdır.
- Katılımcılara konuşma fırsatı verilmelidir.
- Eğitimci zamanı iyi kullanılmalıdır.
- Beden dilini (jest, mimik ve hareketler) çok iyi kullanmalı ve ses tonunu iyi ayarlamalıdır.



**Resim 1.1: Anlatım yöntemi**

➤ **Anlatım Yönteminin Olumlu Yönleri**

- Emek ve masraf bakımından ekonomiktir. Kısa zamanda fazla bilgi aktarılabilir.
- Büyük gruplara eğitim yapılmasını sağlar.
- Eğitimin kontrolünde olan bir yöntemdir.
- Eğitim konularının belli bir sıra ve düzene göre sunulmasını sağlar.
- Gezi, gözlem deney ve proje uygulamalarında gerekli ve yararlı bir yöntemdir.

➤ **Anlatım Yönteminin Sınırlılıkları**

- Eğitimde uyaran ne kadar çok ise öğrenme de o ölçüde etkili olmaktadır. Anlatma ise daha çok bir duyu organını, kulağı hedef almaktadır.

- Her konuda anlatım yöntemine yer verilmesi eğitimi sıkıcı hâle getirir, katılımcıların ilgi ve isteklerini azaltır.
- Bu yöntemle anlatılanlar kısa zamanda unutulur.
- Katılımcıların anlatılanları dikkatle dinleme süreleri 15-20 dakikayı geçmediği için bilgilerin ayrıntılı olarak iletilmesi güçtür.
- Beceri kazanma ya da davranış değiştirme için uygun değildir.

#### 1.4.1.2. Soru-Cevap

Soru-cevap yöntemi önceden hazırlık yapıldığı takdirde etkin bir yöntemdir. Bunun için eğitmen önce konuyu ayrıntılı ve planlı bir şekilde taramalı sonra sorular hazırlamalıdır. Bu yöntemin etkili bir şekilde uygulanması için eğitmenler katılımcılara soru sorma fırsatı vermelidir. Böylece eğitmen katılımcıların ilgi ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak eğitimi gerçekleştirir.

##### ➤ **Soru-Cevap Yönteminin Kullanım Amaçları**

- Eğitimden önce katılımcıların bildiklerini tazeleme
- Daha önceden öğrenilenleri gözden geçirme
- Öğrenilenleri kontrol etme
- Eğitime katılımı sağlama

##### ➤ **Soru-Cevap Yönteminin Olumlu Yönleri**

- Eğitime katılımcıların bilgi ve uygulamalarını kolayca değerlendirme olanağı verir.
- İlgiyi uyandırır, düşünme sürecini harekete geçirir.
- Kendini açıklama fırsatı sağlar.
- Doğru verilmiş yanıtlar ile şüpheleri uzaklaştırır.
- Düşüncelerin yorumlanması ve şekillenmesine olanak sağlar.

##### ➤ **Soru-cevap yönteminin başarısı eğitmenin bazı özelliklere sahip olmasına bağlıdır. Bu özellikler;**

- Hızlı, net düşünme yeteneği ve kullandığı dile hâkim olması,
- Anlaşılmayan soruları yeni sözcüklerle tekrarlayabilmesi,
- Katılımcıların soru ve cevaplarını değerlendirebilmesi,
- İlgiyi canlı tutmak ve tekrardan kaçınmak için farklı soru sorma tekniklerini kullanabilmesidir.

### ➤ **Soru-Cevap Yöntemi Uygulanırken Dikkat Edilmesi Gerekenler**

- Önceden anahtar sorular hazırlanmalıdır.
- Sorular açık ve anlaşılır bir şekilde ifade edilmelidir.
- Sorular katılımcıların kapasitelerine ve düzeylerine uygun olarak hazırlanmalıdır.
- Cevap için yeterli zaman bırakılmalıdır.
- Katılımcılar da soru sormaya özendirilmelidir.
- Katılımcının verdiği yanıt doğruysa desteklenmeli/ödüllendirilmeli, kısmen doğruysa doğru bölüm onaylanmalı ve yanlış bölüm düzeltilmeli, tamamen hatalı ise eleştirel bir tavır almadan doğru yanıtı ulaşmaları sağlanmalıdır.

## **1.4.2.Grup Eğitiminde Kullanılabilecek Eğitim Yöntemleri**

En çok kullanılan yöntemler; beyin fırtınası, demonstrasyon, rol yapma, fıslıtı grupları, gösterip yaptırma, örnek olay (vaka incelemesi), dramatizasyon ve çemberdir.

### **1.4.2.1.Beyin Fırtınası**

Beyin fırtınası, birden fazla kişinin bir araya gelerek bir konuyla ilgili fikirlerini tartışmaksızın açıklayarak birbirleriyle fikir alışverişinde buldukları, bireyin yaratıcı düşünme gücünü geliştiren bir yöntemdir. Beyin fırtınası bir problem/konu hakkında hızlı düşünmek, karar vermek ve fikir üretmek için kullanılır.

#### ➤ **Beyin Fırtınasının Olumlu Yönleri**

- Çok sayıda fikri, bir grup katılımcıdan kısa sürede elde etme
- Değerlendirmeyi sonraya bırakarak serbest ve neşeli bir ortam yaratma, olabildiğince çok miktarda fikir üretilmesini sağlama, önerilen fikirleri gruplandırma ve birlikte geliştirme
- Katılımcıların hayal güçlerini kullanmalarını sağlama
- Sorun çözme
- Yaratıcı düşünceleri ortaya çıkarmayı sağlama

#### ➤ **Beyin Fırtınasının Temel Kuralları**

- Herkes aklına gelen her şeyi söyleyebilir, bütün fikirler kabul edilir.
- Söylenenlerin hepsi tahtaya/kâğıda yazılır.
- Hiçbir fikir/öneri beyin fırtınası sırasında eleştirilmez, tartışılmaz.
- Beyin fırtınası belli bir süre içinde yapılır.
- Öneriler listesi bitirildikten sonra başa dönüp hepsi teker teker tartışılır.
- Kısa bir özetle (bir-iki cümlelik) konu toparlanır.

Bu kurallar gruba açıklanmalıdır.

### 1.4.2.2. Rol Yapma (Rol Play)

Rol yapma, bir konuyu oyunlaştırarak tartışmadır. Empati yoluyla oyundaki kişilerin duygu ve düşüncelerini anlama, eylemlerin başkaları üzerindeki etkilerini ve tepkilerini izleme amacıyla uygulanır.

#### ➤ **Rol Yapma Yönteminin Olumlu Yönleri**

- Uyarıcı ve eğlendiricidir.
- Grubun dikkatini toplar.
- Gerçek yaşama benzer.
- Problem çözümü becerisi kazandırır.
- Katılımcıların birbirlerinden öğrenmelerini sağlar.
- Öğrenme sürecinde katılımcılara sorumluluk verir.
- Ekip çalışmasını destekler.
- Kişisel değerleri açığa çıkarır.

#### ➤ **Rol Yapma Uygulanırken Dikkat Edilmesi Gerekenler**

- İyi bir hazırlık yapılmalıdır.
- Ortam oluşturulmalıdır.
- Oyun izlenmelidir.
- Oyunculara teşekkür edilmeli ve oyunda neler hissettikleri sorulmalıdır.
- Gözlemcilerin gözlem ve tepkileri paylaşılmalıdır.
- Farklı olan tepkiler tartışılmalıdır.
- Gösteriden ne öğrendikleri sorulmalıdır.
- Durumun kendi yaşantılarıyla ne kadar ilgili olduğu tartışılmalıdır.
- Özet yapılmalıdır.

### 1.4.2.3. Tartışma

Tartışma, bir konu üzerinde kişileri düşünmeye yöneltmek, iyi anlaşılmayan noktaları açıklamak ve verilen bilgileri pekiştirmek amacıyla kullanılan bir yöntemdir. Tartışma yöntemi katılımcıların konu hakkında bilgi ve deneyim kazanmalarını sağlar.

Tartışma yönteminin birtakım sınırlılıkları vardır. Bunlar;

- İyi kontrol edilmezse beklenmedik sonuçlar doğurabilir.
- İyi bir planlama yapılmazsa tartışma konu dışına taşar.
- Herkes tartışmaya eşit şekilde katılmayabilir.
- Kalabalık gruplarda uygulanması zordur.
- Uzun süre gerektirir.
- Hazır bulunuşluk düzeyi düşük gruplarda etkili olmaz.

**Tartışma yöntemi türleri; fısıltı grupları, panel, sempozyum, seminer ve forumdur.**

- **Küçük grup tartışması/fısıltı gruplar:** Bir konu üzerinde katılımcıları düşünmeye yöneltmek, iyi anlaşılmayan noktaları açıklamak ve verilen bilgileri pekiştirmek amacı ile kullanılan bir yöntemdir. Grup tartışması yapılacaksa aynı konu küçük gruplar içerisinde tartışılmalı daha sonra topluca tartışılmaya geçilmelidir. Grup tartışması uygulanırken;
  - Ne tartışılacağı açıklanmalıdır.
  - Gruptan istenen iş net olmalı, zaman sınırı verilmelidir.
  - Katılımcılar aynı fikirde olmasalar da birbirlerini dinlemelidir.
  - Grup tartışması yalnızca bir ya da iki kişi tarafından yönlendirilmemelidir.
  - Sorularla tartışmanın yönetimine yardımcı olunmalıdır.
  - Herkes katılım için cesaretlendirilmelidir.

Küçük grup tartışmasının katılımcıların öğrendiklerini kontrol etmelerini sağlama, paylaşmayı destekleme, alınan eğitimin güçlenmesini sağlama gibi olumlu yönleri vardır.

- **Panel:** Panel, küçük bir uzman grubunun öğrenci veya dinleyici karşısında bir konu üzerinde değişik açılardan duygu ve düşüncelerini sunmak amacıyla yaptıkları bir tartışma türüdür. Panelde başkan konuyu ve panel üyelerini sunup tartışmayı açar, kendisi de zaman zaman tartışmaya katılır, sunulan görüşleri özetler ve tartışmanın akıcı bir üslupla sürmesini sağlar. Panele katılan uzmanlar, konuşmalarını bitirdikten sonra öğrenci ya da dinleyiciler, aynı konuda onlara sorular yöneltip görüşlerini bildirebilir.
- **Sempozyum:** Küçük bir konuşmacı grubun öğrenci ya da dinleyici topluluğu karşısında bilimsel, sanatsal, düşünsel ağırlık taşıyan belirli bir konunun değişik yönlerini tartışmasıdır. Konuşmacılar, konunun ele aldıkları yönünü kendi düşünceleri doğrultusunda açıklamak, yorumda bulunmak amacıyla sempozyuma katılır.

Sempozyumda öğrenci ya da dinleyiciler, tartışmalar bittikten sonra soru sorabilir, kendi görüşlerini ileri sürebilirler. Sempozyum ilgi uyandırması, aktif katılımı sağlaması bakımından eğitim ortamında etkili bir şekilde kullanılabilir. Ancak konuşmacılar iyi hazırlanmamışsa konu tam olarak işlenmeyebilir.

- **Forum:** Aynı konuyla ilgili iki ya da daha fazla konuşmacının katıldığı bir tartışma tekniğidir. Bu teknikte tartışmalı konunun farklı yönleri, o alanda iyi yetişmiş kişilerce dinleyiciler karşısında tartışılır. Ayrıca dinleyiciler de kendi görüşlerini açıklama olanağına sahiptirler. Foruma yöneten kişinin hem konuşmada hem de yöneticilikte tecrübeli olması gerekir çünkü bu tür konuşmalarda dinleyicileri ve konuşmacıları yönetmek çok zordur.

- **Seminer/Konferans:** Seminer veya konferans daha çok bilimsel amaçlı kullanılan bir eğitim yöntemidir. Seçilen bir konu uzman bir kişi tarafından belirli bir süre içerisinde sunulur. Küçük gruplar için seminer, büyük gruplar için konferans terimi kullanılmaktadır. Bu yöntemde katılımcılar pasif konumda kalabilirler.

#### 1.4.2.4.Örnek Olay (Vaka İncelemesi)

Gerçek hayatta karşılaşılan problemlerin eğitim ortamında çözülmesi yoluyla öğrenmenin sağlanmasıdır.

- **Örnek Olay Yönteminin Yararları**
  - Hayata en yakın eğitim yöntemlerinden biridir.
  - Katılımcıların hepsi bir konuda veya olay üzerinde yoğun bir zihinsel çaba gösterirler, bilgi ve tecrübelerini burada uygulamaya koymaya çalışırlar.
  - Soyut düşünceler burada pratiğe, uygulamaya dönüştürülebilir.
  - Bağımsız düşünme, orijinal fikir üretme ve bunu ortaya koyma özellikleri gelişir.
- **Örnek Olay Yönteminin Sınırlılıkları**
  - Örnek olaylar iyi seçilmez veya iyi ortaya konmazsa olaydaki olumsuzluklar sınıfa da aktarılabilir.
  - Olaylar katılımcıların seviyesine uygun seçilmezse sağlıklı fikirler üretilemez.
  - Katılımcılar yeterli bilgi ve tecrübelerine sahip değilse katılım az olabilir.
- **Örnek Olay Yönteminde Dikkat Edilmesi Gerekenler**
  - Örnek olayda temel ayrıntılar iyi belirlenmiş olmalıdır.
  - Örnek olayda temel bir sorun bulunmalıdır.
  - Bu sorunun analiz edilmesi istenmeli, böylece sorun iyice anlaşılmalıdır.
  - Örnek olay hedefler, ilişkiler ve değerler açısından değerlendirilmelidir.
  - Örnek olayda beklenen çözüm için katılımcılara ön bilgiler verilmeli bu amaçla ya yazılı bir rapor verilmeli ya da örnek olay ile ilgili bir film gösterilmelidir.
  - Örnek olay için yönlendirici tartışma soruları önceden belirlenmeli; olayın nedeni, oluş şekli ve sonuçları üzerinde tartışmalar yoğunlaştırılmalıdır.
  - Tartışma sonunda ortaya çıkan ilke ve sonuçlar ile en çok görüş birliğine varılan öneriler belirlenip bir yere kaydedilmelidir.
  - Örnek olayda elde edilen sonuçlardan ve deneyimlerden ne şekilde yararlanılacağı konusu üzerinde durulmalıdır.



#### 1.4.2.5.Gösteri (Demonstrasyon)

Gösteri, eğitimcinin herhangi bir konuyu katılımcıların önünde birtakım araç ve gereçler kullanarak açıklamasıdır. Gösteri yönteminde gerçek araç gereçler, modeller, resimler, fotoğraflar, harita, slâyt, hareketli filmler, basit çizimler, levhalar vb. kullanılır.

##### ➤ **Gösteri Yönteminin Olumlu Yönleri**

- Hem göz hem kulak yoluyla öğrenmeyi sağladığı için söze dayanan yöntemlerden daha etkilidir.
- Becerilerin kazanılmasında etkilidir.



Resim 1.2: Demonstrasyon yöntemi

##### ➤ **Gösteri Yönteminin Sınırlılıkları**

- Gösterinin hazırlanması zaman alabilir.
- İyi bir gösterinin hazırlanması çok iyi bilgi ve beceri sahibi olmayı gerektirir.
- Gösteri sırasında katılımcıların dikkati canlı tutulamazsa etkisiz olabilir.
- Gösteri sırasında fazla zaman harcanır.

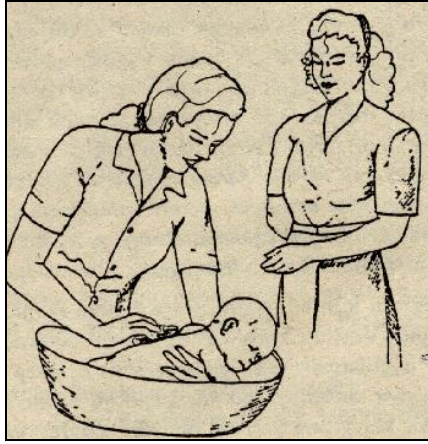
##### ➤ **Gösteri Yöntemi Uygulanırken Dikkat Edilmesi Gerekenler**

- Gösteri sırasında yapılacak işler ayrı ayrı sıraya konularak ayrıntılı bir biçimde planlanmalıdır.
- Kullanılacak araç ve gereçler, eğitimden önce gösteri yapılacak yerde hazır olmalıdır.
- Yapılacak gösteri önceden bir defa yapılarak kontrol edilmelidir.
- Gösteri bütün katılımcıların görebileceği yerde yapılmalıdır.
- Gösteri sırasında eğitimcinin yapacağı açıklamalar kısa, öz ve anlaşılır olmalıdır.

- Her basamağın sonunda katılımcılara sorular sorulmalıdır.
- Gösteri sonunda önemli noktalar eğitmen tarafından özetlenmeli, katılımcıların sorularına cevap verilmeli, sorular sorularak varsa yanlış anlamalar düzeltilmelidir.

#### 1.4.2.6. Gösterip Yaptırma

Bir işlemin uygulanmasını, bir araç gerecin çalıştırılmasını önce gösterip açıklama sonra da katılımcıya alıştırma ve uygulama yaptırarak öğretme yoludur. Gösterip yaptırma yönteminde yanlışlar hemen düzeltilmelidir çünkü yanlış kazanılmış bir becerinin sonradan düzeltilmesi çok zor ve zaman alıcıdır.



Resim 1.3:Gösterip yaptırma yöntemi

##### ➤ Gösterip Yaptırma Yönteminin Olumlu Yönleri

- İlgi ve dikkat çekicidir.
- Birden fazla duyu organına hitap eder.
- Gösteri işlemi eğitici merkezli, yapma işlemi ise katılımcı merkezlidir.
- Psikomotor beceri kazandırmada etkilidir.
- Beceriler yaparak yaşayarak öğrenilir.

##### ➤ Gösterip Yaptırma Yönteminde Dikkat Edilmesi Gerekenler

- Kazandırılacak beceriler önce eğitmen tarafından yapılarak katılımcılara gösterilmelidir.
- Her katılımcıya istenilen beceriyi kazanması için yeterli zaman ve tekrar yapma şansı verilmelidir.
- Gösteri anında kullanılacak şema, grafik ve film gibi araç gereçler önceden hazırlanmalıdır.
- Beceriler sırayla ve aşamalı olarak öğretilmeli, bir beceri tam öğrenilmeden diğerine geçilmemelidir.

- Katılımcılara önce basit, kolay ve yapabilecekleri işler yaptırılmalıdır.
- Yeterli araç gereç bulundurulmalıdır.
- Yapılacak işler bir akış çizelgesinde ya da yazı tahtası üzerinde gösterilmelidir.

#### 1.4.2.7. Problem Çözme

Kişilerin karar verme ve çözüm üretme yeteneklerini geliştirmek için kullanılan bir yöntemdir. Amacı karar verme yeteneğini geliştirmek ve hayat boyu kullanılabilecek "problem çözme yeteneğini" kazandırmaktır.

##### ➤ **Problem Çözme Yönteminde Dikkat Edilmesi Gerekenler**

- Problemin farkına varma, ne olduğunu tanımlama ve sınırlama
- Bir problemi çözüme izlenen yolu belirleme
- Veri toplama, toplanan verileri analiz edip yorumlama
- Çözümü uygulama, elde edilen sonuçlara göre önerilerde bulunma

#### 1.4.2.8. Çember

Bir konunun tartışılması ya da yapılan faaliyetlerin özetlenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla kullanılan tekniktir. Bu teknik öncelikle bir grup katılımcı seçilerek uygulanır. Başkan ve sekreter belirlendikten sonra seçilen kişiler çember oluşturacak şekilde otururlar. Zaman ve sorular tespit edildikten sonra konu sunulur. Sırayla herkes söz alır ve bir dakika konuşur. Söylenenler sekreter tarafından not edilir ve önemli noktalar tespit edilip özetlenir. Bu teknik; katılımcıların konuya dikkatlerini çekme, konuları tekrar etme, düşünme ve konuşma alışkanlıkları kazandırma bakımından oldukça önemlidir.

#### 1.4.2.9. Dramatizasyon

Drama tekniği ile katılımcılar hangi durumlarda nasıl davranmaları gerektiğini yaşayarak öğrenirler. Sağlık alanında olumlu yönde tutum ve davranış değişikliği oluşturmak için uygulanan dramatizasyon yöntemi özellikle çocuk yaştaki katılımcılar üzerinde çok etkili olmaktadır. Ayrıca yaratıcı düşüncüyü uyararak (doğaçlama yolu) duygusal zekâyı geliştirir, problem çözme ve iletişim kurma becerisini destekler.

##### ➤ **Drama Tekniğinin Yararları**

- Etkili ve dikkatli dinleme yeteneğini geliştirir.
- Kişinin kendine olan güvenini artırır.
- Anlama yeteneğini ve yaratıcılığı artırır.
- Akıcı konuşmayı geliştirir.
- Dile hâkimiyeti ve iyi ifade yeteneğini geliştirir.
- Eğitimi sıkıcılıktan kurtarır, zevkli hâle getirir.
- Katılımcıları çevreye karşı duyarlı kılarak farkındalık yaratır.

- 
- Özellikle duyuşsal tutum ve davranış geliştirmede etkilidir.

➤ **Drama Tekniğinin Sınırlıkları**

- Eğitmen dramatizasyon yöntemi hakkında n bilgilere sahip değilse yöntemi etkili biçimde uygulayamaz.
- Hazırlanması ve uygulanması zaman alıcıdır.
- Sre iyi ayarlanmalı, grubun yaşı ve eğitim düzeyi dikkate alınmalıdır.

## ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

- Aşağıdakilerden hangisi/ hangileri grup eğitiminde dikkate alınmalıdır?  
I) Grubun ortak ihtiyaçları  
II) Grubun eğitim düzeyi  
III) Katılımcıların hazır bulunuşluk düzeyleri  
A) I, II  
B) I, III  
C) I, II, III  
D) II, III  
E) Yalnız I
- Öğrenende yaratıcı düşünceyi geliştiren, kısa sürede çok sayıda fikir elde edilmesini sağlayan öğretim yöntemi aşağıdakilerden hangisidir?  
A) Demonstrasyon  
B) Tartışma  
C) Problem çözme  
D) Beyin fırtınası  
E) Grup çalışması
- Aşağıdakilerden hangisi tartışma tekniklerinden değildir?  
A) Örnek olay  
B) Münazara  
C) Forum  
D) Zıt panel  
E) Seminer
- Aşağıdakilerden hangisi düz anlatım yönteminin yararlarından değildir?  
A) Çok kalabalık gruplara uygulanabilir.  
B) Öğrenenlerde dinleme ve not alma becerisini geliştirir.  
C) Öğrenenlerin ön hazırlık yapması gerekmez.  
D) Öğrenenlerin ilgi ve ihtiyaçları ön planda tutulur.  
E) Uygulanması kolay ve ekonomiktir.
- Aşağıdaki ifadelerden hangisi/hangileri problem çözme yöntemi için doğrudur?  
I. Öğrenen pasiftir.  
II. Daha çok araştırma, inceleme yoluyla öğretme stratejisine uyar.  
III. Öğrenenlerde analiz-sentez yeteneklerini geliştirir.  
A) Yalnız I  
B) I, II ve III  
C) Yalnız II  
D) I ve II  
E) II ve III

## DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

# ÖĞRENME FAALİYETİ-2

## AMAÇ

Sağlık eğitiminde kullanılan araç gereçleri tekniğine uygun kullanabileceksiniz.

## ARAŞTIRMA

- Sağlık eğitiminde kullanılan araç gereçlerle ilgili bir sunu hazırlayıp sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Seçtiğiniz herhangi bir eğitim aracını sınıfta uygulamalı olarak sununuz.

## 2. SAĞLIK EĞİTİMİNDE KULLANILAN ARAÇLAR VE GEREÇLER

**Araç**, öğrencinin öğrenmesi ve öğretmenin etkin bir öğretme sağlayabilmesi için özel olarak hazırlanmış öğretim-öğrenme yardımcılarıdır. **Gereç** ise daha çok yazılı basılı nitelikteki öğrenme ortamıdır. Örneğin bilgisayar, sınıf içinde kullanılan tahta, tebeşir, silgi, televizyon birer araçken bilgisayar programı, ders kitabı, dergi ise gereçtir.



Resim 2.1: Eğitim materyalleri

**Materyal**, herhangi bir konuyu anlatmak için çok çeşitli ortamlarda farklı öğretim yöntemleri kullanılarak hazırlanmış nesnelere dir. Bunlardan bazıları; sunular, çalışma yaprakları, çeşitli videolar, CD-Romlar olarak gösterilebilir. Eğitim araç gereci eğitim ortamında kullanılan bir şeydir. Materyal ise öğretim ortamında kullanılmak üzere öğretmen tarafından hazırlanan malzeme ya da araçtır.

Eğitim sırasında eğiticiye yardımcı olması ve eğitimin etkili olabilmesi amacıyla kullanılan, eğitilenlere aktarılmak istenen bilgi ve mesajlarla donatılmış her türlü yazılı ve basılı materyallerle görsel veya sözel ürünlere “eğitim araç gereçleri” adı verilir.

➤ **Eğitim Araç Gereci Seçilirken Dikkat Edilecekler**

- Materyalin içerdiği bilgiler doğru ve güncel olmalıdır.
- Materyalde kullanılan anlatım türü açık ve anlaşılabilir olmalıdır.
- Materyal güdüleyici ve ilgi çekici nitelikte olmalıdır.
- Materyal eğitime katılımı sağlayabilmelidir.
- Eğitimci materyalin nasıl kullanılacağını bilmelidir.
- Kullanılacak araç ve gereç sınıfın fiziki şartlarına uygun olmalıdır (Priz olmayan sınıfta televizyon ve bilgisayardan yararlanılamaz.).
- Aracın ekonomik olmasına dikkat edilmelidir.
- Araç ve materyalin seçiminde eğitilecek kişi sayısı göz önüne alınmalıdır.

➤ **Eğitimde Araç Gereç Kullanımında Dikkat Edilecekler**

- Kullanılacak araç ve gereçler işlenecek konunun hedeflerine uygun olmalıdır.
- Konuya ilişkin hangi araç kullanılacaksa o araç sınıfa getirilmelidir.
- Mümkün olduğunca gerçek araç ve gereçleri kullanmaya öncelik verilmelidir.
- Konu işlenirken araç gerecin ne zaman ve nasıl kullanılacağı önceden belirlenmelidir. Sınıfta projeksiyon kullanılacaksa önceden tüm hazırlıklar yapılmalıdır. Aksi takdirde plansız ve hazırlıksız kullanım zaman kaybına neden olur.

## 2.1.Sağlık Eğitiminde Kullanılan Araç ve Gereçlerin Önemi

Eğitim sırasında araç gereç kullanılması eğitimin hedefine ulaşmasını kolaylaştırır. Sadece anlatım yöntemi kullanılarak yapılan bir eğitim yalnızca kulağa hitap ettiğinden ilgi çekici değildir, kalıcılığı olmaz. Katılımcıları motive etmenin ve sunulanların kolay anlaşılmasını sağlamanın en iyi yolu, birden fazla duyu organına hitap eden eğitim araçlarını kullanmaktır. Amerikalı eğitim teknoloğu Edgar Dale'nin “yaşantı konisi” adını verdiği sınıflama eğitim yaşantılarını düzenlemede yararlanılabilecek elverişli bir modeldir.

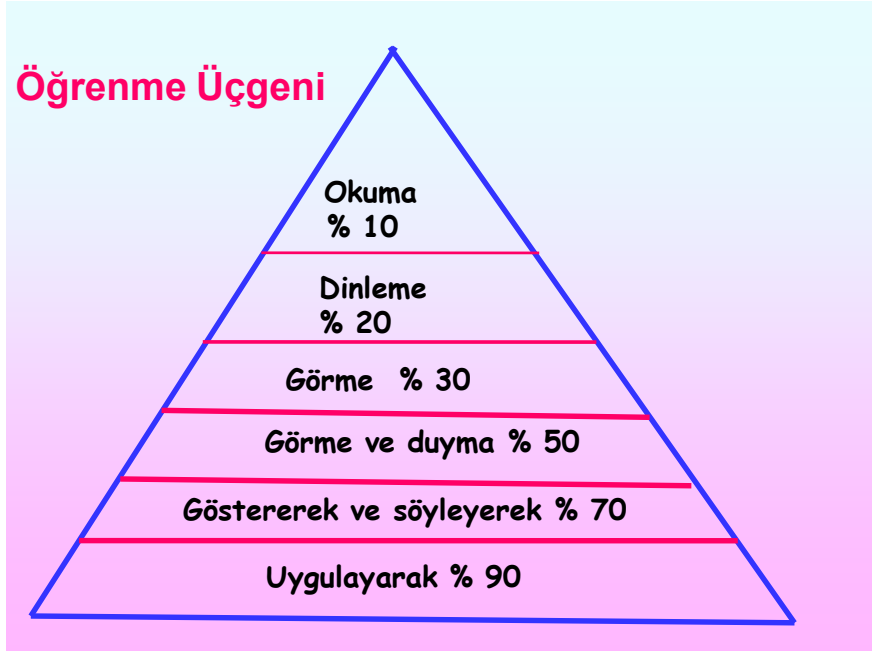
➤ **Yaşantı Konisinin Dayandığı Bilimsel İlkeler**

- Öğrenme işlemine katılan duyu organlarımızın sayısı ne kadar fazla ise o kadar iyi öğrenir ve geç unuturuz.
- En iyi öğrendiğimiz şeyler, kendi kendimize yaparak öğrendiğimiz şeylerdir.
- Öğrendiğimiz şeylerin çoğunu gözlerimizin yardımı ile öğrenebiliriz.
- En iyi öğretim, somuttan soyuta ve basitten karmaşığa doğru giden öğretimdir.



Resim 2. 2: Yaşantı konisi

Yapılan bir çok araştırma bu dört olguyu kanıtlar nitelikte bulgular ortaya koymuştur. Örneğin zaman sabit tutulmak üzere insanlar okuduklarının yalnızca %10'unu, işittiklerinin %20'sini, gördüklerinin %30'unu, hem görüp hem işittiklerinin %50'sini, söylediklerinin %70'ini, hem yapıp hem söylediklerinin ise %90'ını hatırlayabilmektedirler.



Resim 2.3: Öğrenme üçgeni



### ➤ Araç ve Gereçlerin Eğitime Etkileri

- İyi tasarlanarak yapılmış araç gereçler eğitim sürecini zenginleştirir, öğrenme isteğini ve öğrenmeyi artırır.
- Soyut kavramları somutlaştırır.
- Bilgilerin görsel/işitsel araç gereçler yoluyla sunulması, eğitilenlerin ilgilerini çeker, duygusal tepkiler yaratarak onları motive eder.
- Araç gereçler zamandan tasarruf sağlar: Resimler, grafikler, haritalar, modeller, filmler vb. ders ve tartışma sürelerinden tasarruf sağlar, eğitilenler daha kısa sürede daha etkili öğrenirler.
- Eğitilenlerin bireysel ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olur. Eğitilenlerin bazıları dinleyerek bazıları görerek bazıları okuyarak bazıları ise bilgiler farklı araç gereçlerle sunulduğunda öğrenebilirler.
- Araç gereçler tekrar tekrar kullanılabilir. Etkili bir materyal maliyetten tasarruf sağlar, materyali geliştirmek için harcanan zaman ve enerjiyi tekrarlama problemini de çözer.
- İçeriği basitleştirerek anlaşılmasını kolaylaştırır.
- İyi bir gereç, görülemeyecek kadar küçük olan bir nesneyi büyütülmüş boyutta sunarak öğrenilmesini kolaylaştırabilir.
- Öğrenilen bilgilerin kolayca hatırlanmasını sağlar.

### ➤ Araç Gereçlerin Eğitime Sağladığı Yararlar

- Eğitimcinin konuyu anlatmak için harcadığı zamanı önemli ölçüde azaltır.
- Tahta kullanımını ihtiyacı azalır.
- Bu araçlar sayesinde daha kaliteli çizim, şekil ve grafiklere kolayca ulaşılabilir.
- Belli bir fikrin göz önünde canlandırılmasını sağlar.
- Karmaşık fikirleri basite indirgeyerek açıklar.
- Eğitimi canlı ve açık hâle getirir, öğrenenin etkin katılımını sağlar.
- Eğitilenlerin ilgi ve dikkatini artırır.
- Öğrenme arzusu meydana getirir.
- Eğitimi monotonluktan kurtarır.
- Unutmayı azaltır ve geciktirir.
- Eğitilenlerin bireysel niteliklerine uygun çok sayıda örnek, araçlar sayesinde sağlanır. Böylece eğitim kolaylaşır.

## 2.2.Sağlık Eğitiminde Kullanılan Araç ve Gereçlerin Sınıflandırılması

Eğitim araç gereçleri çeşitli şekillerde sınıflandırılmaktadır. Gelişim sırasına göre genel araç gereçler;

- Kara tahta, tebeşir,
- Kitap, defter, kalem,
- Model, maket,
- Resim, slayt, film,
- Radyo, TV, video, kamera
- Bilgisayarlar
- Bireysel ve kitlesel otomasyon (interaktif video, CD, telekonferans, e-mail)
- Ağ sistemleri (*İnternet*, network)
- Telekomünikasyondur (iletişim sistemleri, uydular).

## 2.3.Yaygın Olarak Kullanılan Eğitim Araçları

Sağlık eğitimi yapılırken pek çok eğitim araç gereci kullanılabilir. Doğru olarak seçilen ve kullanılan bu araç gereçler eğitimin kalitesini artırır.

Etki yollarına göre araç gereçler üç grupta sınıflandırılır. Bu araç gereçler:

- **Görsel araç gereçler:** Sadece görme duyusuna hitap eder (kitap, broşür, resim, poster, afiş, flip chart vb.).
- **İşitsel araç gereçler:** Sadece işitme duyusuna hitap eder (radyo, kasetçalar vb.).
- **Teknoloji destekli görsel-işitsel araç gereçler:** Hem görme hem de işitme duyusuna hitap eder (televizyon, DVD, bilgisayar vb.).

### 2.3.1. Görsel Öğretim Araç Gereçleri

Kitaplar, dergiler, yazı tahtası, panolar, resimler, fotoğraflar, şeritler, afişler, grafikler, şemalar, harita ve küreler, modeller ve kesitler, numuneler, projektörler (yansıtıcılar), projeksiyon makinesi görsel öğretim araç gereçleridir.

Kitap, dergi, broşür, afiş, poster gibi araçların geniş kullanım alanının olması, kolay üretilmesi ve çeşitli olması gibi olumlu yönlerinin yanı sıra okuma becerisi ve alışkanlığı gerektirmesi, kaliteli ve renkli olanlarının üretiminin pahalı olması gibi olumsuz yönleri de vardır.

#### 2.3.1.1.Dataşow ve Projeksiyon Makinesi

Dataşow ve projeksiyon makinesi projeksiyonlu görsel sunum araçlarıdır. Bu araçlar bilgisayar, video ve kamera ile hazırlanan materyallerin büyütülmüş olarak perdeye aktarılması amacıyla kullanılmaktadır.

##### ➤ Yararları

- Dataşow ve projeksiyon makineleri ile eğitim ilgi çekicidir.
- Eğitim ile eğitilen arasında yüz yüze iletişim ortamı sağlar.
- Daha kaliteli bir malzeme ile eğitim yapılmasını sağlar.
- Bireysel ve grup çalışmalarını için kullanışlıdır.

- Bilgisayara bağlı iken yazı tahtası gibi kullanılabilir.
- Üzerinde kolayca değişiklik yapılabildiğinden bilgilerin ve materyallerin sürekli güncellenmesi sağlanabilir.
- Kullanımı kolaydır.

➤ **Sınırlılıkları**

- Daha iyi görüntü için ortamın karartılması gerekir. Bu, eğitilen için sıkıcı gelebilir.
- Oldukça pahalı araçlar olduğu için bazı kullanıcılar bu araçları kullanmaktan çekinebilir.
- Etkinliğin amacına ulaşabilmesi için bilgisayarda sunum hazırlarken tasarım kurallarına, sunarken sunum kurallarına uyulması büyük önem taşır.

## 2.3.2. İşitsel Öğretim Araç Gereçleri

Radyo, teyp (kasetçalar) ve ses bantları işitsel öğretim araçlarıdır.

### 2.3.2.1. Radyo

Geniş topluluklara sağlık eğitimi yapılmak istendiğinde radyodan faydalanılabilir.

➤ **Radyo Programlarının Yararları**

- Büyük kitlelere aynı oranda ulaşılmasını sağlar.
- İstenildiğinde kayıt yapıp tekrar kullanma olasılığı yüksektir.
- Erişim kolay ve ucuzdur.
- Başka bir işle uğraşılırken de yararlanılabilir.

➤ **Radyo Programlarının Sınırlılıkları**

- Tek yönlü bir iletişim aracıdır.
- İlgiyi devamlı canlı tutacak bir program hazırlamak zordur.

## 2.3.3. Teknoloji Destekli Görsel-İşitsel Öğretim Araç Gereçleri

Televizyon, video, bilgisayar, tablet bilgisayarlar teknoloji destekli görsel-ışitsel öğretim araç gereçleridir. Ayrıca akıllı tahta da bu grup içerisinde yer almaktadır.

### 2.3.3.1. Televizyon ve Video

Televizyon veya video kaydı için özel olarak hazırlanan sağlık eğitimi amaçlı programlarla geniş halk kitlelerine ulaşabilmektedir.

➤ **Televizyon ve Videonun Yararları**

- Televizyonun görsel ve işitsel yönleri olduğundan etkileyici ve dikkat çekicidir.
- Kısa sürede yoğun bilgi aktarılabilir.
- Gerek grup gerekse birey eğitimlerinde kullanılabilir.
- Eğitilenlerin anımsama kapasitesinin en yüksek olduğu materyallerdir.
- Eğitim yeri sorunu kısmen ortadan kalkar.
- Motivasyonu artırır.

➤ **Televizyon ve Video Programlarının Sınırlılıkları**

- Diğer materyallere göre oldukça pahalıdır.
- Yayın yapabilmek masraflıdır, ders kasetlerinin hazırlanması çaba ve dikkat gerektirir.
- Kaliteli görüntü daha özellikli kameralar gerektirir.
- Zamanlama sorunu vardır ve dersi kaçıran kişinin konu bütünlüğünü yakalaması zordur.
- Tek yönlü kullanıldığı ve geri bildirim olmadığı için istenilen verimi vermez.
- Televizyonda konuyu anlatan kişi gereken anlatım ve hitap gücüne sahip değilse eğitilenin dikkati dağınık ve eğitimin verimi düşer.

### 2.3.3.2. Tahtalar

Tarihsel gelişim sürecinde kara tahtadan günümüz koşullarında akıllı tahta gibi teknoloji destekli tahtalara geçilmiştir.

- **Yazı tahtası:** Sunulan konunun ana hatlarını özet şeklinde vermede, yeni kelime veya terimleri sunmada, bir süreç ya da yöntemin basamaklarını açıklamada ve önerileri sıralamada kullanılan bir araçtır. Beyaz ve kara tahta çeşidi vardır.
- **Manyetik tahta:** Manyetik tahtalar, mıknatıslı nesnelere tutma özelliği olan emaye ya da saç gibi manyetik özelliğe sahip yüzeyle kaplı tahtalardır. Görünüş olarak beyaz tahtalara benzer. Kullanılacak resimlerin arkasına mıknatıs takılır. Bu mıknatısla resimler manyetik tahtada düşmeden durabilmekte ve çalışmalar bu resimlerden yararlanılarak yapılmaktadır. Beyaz renkte olanları “beyaz tahta” olarak da kullanılabilir.
- **Flip-chart:** Büyük kâğıt yapraklarının üçayaklı tahta üzerine yerleştirilmesinden oluşan bir eğitim aracıdır. İstenilen yere taşınabilir.



**Resim 2.4: Flip-chart**

- **Copyboard (interaktif kopya tahtası):** Üzerine yazılan yazıları ve çizilen görüntüleri bilgisayara veya projeksiyonla beyaz perdeye yansıtabilen elektronik tahtadır. İstenildiğinde tahtanın üzerindeki çıktısı alınabilir. Duvara monte edilerek veya portatif olarak kullanılabilir.



**Resim 2.5: İnteraktif yazı tahtası**

- **Kumaş kaplı tahtalar (flanelograf):** Bir kartonun, tahtanın ya da beyaz köpüğün kumaş kaplanmasıyla yapılan tahtalardır. Kumaş tahtalar üzerlerine resim ve grafikler yapıştırılarak kullanılır. Yapıştırma işinde bantlar ve iğneden yararlanılır. Kumaş tahtalar hem ucuz hem de kullanışlı bir eğitim aracıdır. Eğitimciler bu tahtalar yardımıyla önceden hazırladıkları yazılı ve resimli materyalleri kolaylıkla kullanabilirler.
- **Bülten tahtası:** Bülten tahtaları, gerek sınıf içinde gerekse sınıf dışında genel duyurular için kullanılan bir araçtır. Üzerine iğne veya raptiye bataabilen düzgün bir yüzeyi bulunur. İlan tahtası olarak da adlandırılır.

Eğitim sırasında değişiklikler yapabilmeye olanağı verir, flip-chart, copyboard gibi tahta çeşitleri yazılanların kalıcılığını sağlar. Küçük gruplarda kullanılır. Kullanıcının becerisi ön plandadır.

### 2.3.3.3.Bilgisayar

Bilgi iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, toplumun ve hastaların sağlık problemleriyle ilgili daha fazla bilgi ve destek almak amacıyla *İnternet*'i daha sık kullanmalarına yol açmaktadır. Erişkin bireylerin yüz yüze yapılan sağlık eğitimlerine ayıracak zamanlarının olmayışı, bireyin öğrenmeye hazır olduğu zaman web ortamındaki bilgiye defalarca ulaşma olasılığı ve bilgisayarla yapılan eğitimlerin klasik eğitimlere göre daha düşük maliyetli olması gibi özellikler bilgisayar destekli sağlık eğitiminin tercih nedenlerindedir. Bilgisayarların (özellikle tablet vb.) kolay taşınabilir bir araç olması eğitimde önemli bir unsur oluşturmaktadır.

#### ➤ **Yararları**

- Eğitilenlerin aktif katılımını sağlar.
- Görsel ve işitsel etkinin ötesinde uygulama yapma olanağı verir.
- Kişiye kendi öğrenme hızında bir eğitim sağlar.
- Kişi, eğitildiği konu ile ilgili sorularına cevap bulabilir.
- Kişisel öğrenme ortamında rahatlıkla çalışılır.
- Eğitim programı kişilerin öğrenmeyle ilgili gereksinimlerine göre hazırlanabilir.
- Çizimler, resimler, şekiller ve sorular sırası geldikçe sunulur.
- Öngörülen değişiklik ve düzeltmeler kolaylıkla yapılabilir.
- Aynı anda diğer eğitim araçlarının avantajları (ses, yazı, görüntü vb.) kullanılabilir.
- Eğitim materyalinin kopyalanması ve nakli kolaydır.
- Uzaktan eğitime olanak verir.
- Gerçek şartlarda yapılması zor/tehlikeli olan uygulama ve deneylerin gerçekleştirilmesini sağlar.
- Bilgisayar destekli eğitim ile konular daha kısa sürede ve sistematik bir şekilde verilebilir.

#### ➤ **Sınırlılıkları**

- Poster, yansı, yazı tahtası gibi eğitim araçlarına göre göreceli olarak pahalıdır.
- Eğitim her ortamda verilemez, özel olarak düzenlenmiş ortamlar gerekir.

## ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz

1. Aşağıdakilerden hangisi eğitimde kullanılan araç gereçlerin özelliklerindedir?  
A) Amaçlara uygun olması  
B) Kullanışlı olması  
C) Ekonomik olması  
D) Güvenli olması  
E) Hepsi
2. Aşağıdakilerden hangisi eğitim araçlarının seçiminde dikkat edilecek hususlardan bir değildir?  
A) Eğitim grubunun yaşı  
B) Eğitimcinin becerileri  
C) Eğitim grubunun büyüklüğü  
D) Eğitim grubunun ekonomik düzeyi  
E) Konunun içeriği
3. Aşağıdakilerden hangisi projeksiyonsuz görsel araçlardandır?  
A) Slayt  
B) Flanelograf  
C) Tepegöz  
D) Episkop  
E) Film makineleri
4. Öğrenme sırasında öğrenci ne kadar çok duyu organını kullanırsa o kadar iyi öğrenir ve geç unutulur. Buna imkân tanıyan en uygun öğretim aracı hangisidir?  
A) Bilgisayar  
B) Flanelograf  
C) Episkop  
D) Slayt  
E) Akıllı tahta
5. İnternet ve bilgisayar kullanımı ile ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?  
A) Öğrencilerin güdülenme düzeyini düşürür.  
B) Öğrenmeler somutlaşır.  
C) Öğretme-öğrenme süreci çeşitlenir.  
D) Birden çok duyu organına hitap eder.  
E) İstenen değişiklikler kolay yapılır.

## DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise “Değerlendirme”ye geçiniz.

# DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi toplum eğitimi yöntemlerinden biri değildir?  
A)Seminer  
B)Danışmanlık  
C)Panel  
D)Sempozyum  
E)Konferans
2. Öğrenende beceri geliştirmeyi hedefleyen öğretim yöntemi aşağıdakilerden hangisidir?  
A) Demonstrasyon  
B) Dramatizasyon  
C) Problem çözme  
D) Beyin fırtınası  
E) Grup çalışması
3. Aşağıdakilerden hangisi beyin fırtınasının temel ilkeleri arasında bulunmaz?  
A) Önce ve sonra tartış.  
B) Mantıklı fikirler üret.  
C) Nicelik önemlidir.  
D) Farklı fikirler iyidir.  
E) Fikirleri birleştir ve geliştir.
4. Küresel ısınmayla ilgili konuda bir grup öğrencinin doğaçlama yoluyla rol yaparak yapılan yanlılara dikkat çekmeye çalışması hangi öğretim yöntemine uygundur?  
A)Soru-cevap  
B) Beyin fırtınası  
C) Dramatizasyon  
D) Demonstrasyon  
E)Münazara
5. Aşağıdakilerden hangisi öğretmen merkezli bir yöntemdir?  
A) Dramatizasyon  
B) Örnek olay  
C) Düz anlatım  
D) Beyin fırtınası  
E) Vaka inceleme



6. Aşağıdakilerden hangisi Edgar Dale'in eğitim modelinin dayandığı bilimsel ilkelerden birisi değildir?
- A) En iyi öğrenme kendi kendimize yaptıklarımızla gerçekleşir.  
B) Öğrenmede sözel sembollerin etkisi azdır.  
C) Öğrenme soyuttan somuta doğru sıralanmalıdır.  
D) Öğrenmeye ne kadar çok duyu organı katılırsa o kadar iyi olur.  
E) Öğrendiklerimizin çoğu gözlerimizin yardımıyla olur.
7. Öğrenenleri düşünmeye yöneltmek, iyi anlaşılmayan noktaları açıklamak ve verilen bilgileri pekiştirmek için hangi öğretim yöntemi tercih edilmelidir?
- A) Anlatım  
B) Beyin fırtınası  
C) Dramatizasyon  
D) Tartışma  
E) Demonstrasyon
8. Aşağıdakilerden hangisi görsel-işitsel öğretim araçlarındanandır?
- A) Kitap  
B) Resim  
C) Data-show  
D) Grafik  
E) Video
9. Uzaktan eğitimde yaygın olarak kullanılan ve öngörülen değişikliklerin kolaylıkla yapılabildiği öğretim aracı aşağıdakilerden hangisidir?
- A) Bilgisayar  
B) Resim  
C) Data-show  
D) Grafik  
E) Video
10. Aşağıdakilerden hangisi basılı öğretim araçlarından kitapların dezavantajları arasında yer alır?
- A) Okuma becerisi ve alışkanlığı gerektirir.  
B) Geniş kullanım alanı vardır.  
C) Çok çeşitlidir.  
D) Kolay ulaşılabilir.  
E) Zaman içinde güncellenebilir.

# CEVAP ANAHTARLARI

## ÖĞRENME FAALİYETİ-1'İN CEVAP ANAHTARI

1	C
2	D
3	A
4	D
5	E

## ÖĞRENME FAALİYETİ-2'NİN CEVAP ANAHTARI

1	E
2	D
3	B
4	A
5	A

## MODÜL DEĞERLENDİRMENİN CEVAP ANAHTARI

1	B
2	A
3	B
4	C
5	C
6	C
7	D
8	E
9	A
10	A

## KAYNAKÇA

- DEMİR Yasemin, Sebahat GÖZÜM, **Sağlık Eğitiminde Yeni Yönelimler; Web Destekli Sağlık Eğitimi**, 9 Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi, İzmir, 2011.
- DEMİREL Özcan, **Öğretim İlke ve Yöntemleri Öğretme Sanatı**, PEGEM Yayınları, Ankara, 2012.
- DEMİREL Özcan, Esed YAĞCI, **Öğretim İlke ve Yöntemleri**, Ankara, 2011.
- GÜNER Ayşe, İlknur KÜÇÜKALP, **Sağlık Eğitimi**, MEB Yayınları, İstanbul, 2010.
- ÖZVARIŞ Şevkat Bahar, **Sağlık Eğitimi ve Sağlığı Geliştirme**, Hacettepe Halk Sağlığı Vakfı Yayınları, Ankara, 2001.
- SEVİNDİK Tuncay, **Özel Öğretim Yöntemleri**, İstanbul, 2010.
- TABAK Ruhi Selçuk, **Sağlık Eğitimi**, Somgür Yayıncılık, Ankara, 2000.
- YALIN H.I. **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**. NobelYayıncılık, Ankara, 2003.
- YİĞİT N. ALEV, N. ÖZMEN, H. ALTUN, T. AKYILDIZ, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı**, Akademi Kitabevi, Trabzon, 2007.
- <http://public.cumhuriyet.edu.tr/>
- <http://www.universite-toplum.org/>
- <http://www.kolej.gazi.edu.tr>
- [www.ebs.sakarya.edu.tr](http://www.ebs.sakarya.edu.tr)
- [www.halksagligi.org](http://www.halksagligi.org)
- <http://www.kuyucakhem.gov.tr>
- [www.yarbis.yildiz.edu.tr](http://www.yarbis.yildiz.edu.tr)